KANSANELÄKELAITOS

Työ- ja toimintakykyetuuksien
osaamiskeskus
Työkykyryhmä

Asiantuntijalausunto

10.10.2022

Diaari
162/010/2022
DARK
22/010/163

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuuteen 11.10.2022

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä (HE 181/2022 vp) eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työeläkelakien muuttamisesta

Pyydettynä lausuntonaan Kansaneläkelaitos (Kela) esittää kunnioittaen seuraavaa.

Kela on ollut mukana kolmikantaisessa työryhmässä, jossa osasairauspäivärahaa, Kelan maksamaa kuntoutusrahaa sekä ammatillista kuntoutusta koskevia muutoksia on valmisteltu.

Sairausvakuutuslakia koskevat muutosehdotukset

Kela kannattaa sairausvakuutuslakiin ehdotettuja osasairauspäivärahan muutoksia. Ne selkeyttävät toimeenpanoa ja lisäävät asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Ehdotuksiin ei ole sisällöllistä huomautettavaa.

Osa-aikaisen työskentelyn aloittaminen jo omavastuuajalla

Ehdotuksen mukaan osa-aikaisen työn aloittaminen jo sairauspäivärahan omavastuuajalla ei estäisi omavastuuajan kulumista ja osasairauspäivärahan saamista. Kelaan on tullut lukuisia yhteydenottoja tilanteista, joissa täyttä työstä poissaoloa ennen osa-sairauspäivärahaa pidetään tarpeettomana ja asiakkaan etua heikentävänä. Työpaikalla ja työterveyshuollossa on ryhdytty suunnittelemaan osa-aikatyöskentelyä usein siinä vaiheessa, kun työntekijän tai yrittäjän työkyky on heikentynyt jo jonkin aikaa ja hänelle on voinut kertyä lyhyitä sairauspoissaoloja. Omavastuuajasta on ollut epätietoisuutta työpaikoilla ja työterveyshuollossa. Kun lääkäri on kirjoittanut lausunnon osasairauspäivärahaa varten, osa-aikainen työskentely on saatettu aloittaa heti ilman kokoaikaista poissaoloa. Koska hoitavan lääkärin lausunnon mukaan osa-aikainen työskentely ei vaaranna terveyttä ja toipumista, omavastuuaika on myös koettu tarpeettomaksi pakolliseksi poissaoloksi ennen osa-aikaisen työskentelyn aloittamista.

Osasairauspäivärahahakemukset tulevat Kelaan jälkikäteen, kun osa-aikatyö on jo aloitettu. Sen vuoksi on ongelmallista, jos omavastuuajan ei katsota kuluvan osa-aikaisen työskentelyn vuoksi ja osasairauspäivärahahakemus hylätään, koska vakuutettua ei pidetä työkyvyttömänä. Lääkärinlausunto työkyvyttömyydestä on kuitenkin kirjoitettu. Osasairauspäivärahan tarkoituksena on tukea työntekijän ja yrittäjän työelämässä pysymistä.

Ehdotettu muutos estää edellä kerrotun kaltaisissa tapauksissa kohtuuttoman tilanteen syntymisen vakuutetulle ja lisää järjestelmän joustavuutta.

Kokoaikatyön määritelmä

Ehdotetun muutoksen mukaan kokoaikatyöllä tarkoitetaan pääsääntöisesti työtä, jossa säännöllinen työaika on vähintään 30 tuntia viikossa. Kokoaikatyöksi katsottavan työn vähimmäis-

työajan määrittely tunneissa edesauttaa asiakkaiden mahdollisuuksia ymmärtää etuuden saamisen edellytyksiä. Lisäksi muutos yhdenmukaistaa toimeenpanoa. Jatkossakin Kela luottaa työnantajan ilmoitukseen työskentelyn kokoaikaisuudesta. Usean osa-aikatyön tilanteessa vaatimus yhteensä 30 viikkotyötunnista lisää yhdenvertaisuutta yhden kokoaikaisen työsuhteen ja usean osa-aikaisen työsuhteen työntekijöiden kesken.

Osasairauspäivärahan enimmäisaika

Ehdotettu enimmäisajan pidentäminen 120 arkipäivästä 150 arkipäivään parantaa niiden henkilöiden tilannetta, joilla nykyinen enimmäisaika ei riitä työkyvyn palautumiseen.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa koskevat muutosehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005, myöhemmin Kelan kuntoutuslaki) mukaisen kuntoutusrahan edellytyksiä siten, että kuntoutusrahan maksaminen ei enää jatkossa edellyttäisi työelämän ulkopuolella olevan henkilön 6 §:ssä tarkoitetun ammatillisen kuntoutuksen ajalta sitä, että henkilö on kuntoutuspäivänä kokonaan estynyt tekemästä työtään. Myöskään kuntoutuspäivän päivittäistä kestoa ei tutkittaisi. (Kelan kuntoutuslain 23 §:ää koskevat muutosehdotukset) Kela kannattaa muutosehdotusta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kelan kuntoutuslakia siten, että toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukainen perustoimeentulotuki lisättäisiin niin sanotun 0-omavastuuseen oikeuttavien, kuntoutusrahaa välittömästi edeltävien etuuksien joukkoon. Muilta osin asiaa koskeva säännös säilyisi ennallaan. Myös vakuutetut, jotka kuntoutusta edeltävänä etuutena saavat perustoimeentulotukea, pääsisivät ilman omavastuuaikaa maksettavan kuntoutusrahan piiriin ja heidän toimeentuloonsa ei tulisi katkosta. (Kelan kuntoutuslain 27 §) Kela kannattaa muutosta, mutta toteaa, että myöhemmin olisi syytä selvittää, miten kuntoutusrahaetuuden omavastuuaikaa koskevaa sääntelyä voitaisiin selkeyttää tai yhdenmukaistaa niin, että etuuslainsäädäntö kannustaisi ja sitouttaisi kuntoutujaa kuntoutukseen osallistumiseen nykyistä paremmin. Kuntoutusrahassa on käytössä useampi eri mittainen omavastuuaika, mikä voi johtaa erityisesti heikossa taloudellisessa asemassa olevien kuntoutujien kohdalla epävarmuuteen siitä, miten kuntoutuksen aloittamiseen liittyvä omavastuuaika vaikuttaa heidän taloudelliseen tilanteeseensa.

Yleisesti voidaan todeta, että Kela kannattaa esityksessä olevia kuntoutusrahaetuuksia koskevia ehdotuksia. Kuten hallituksen esityksessä on todettu, ehdotetut muutokset selkeyttävät ja täsmentävät etuuden myöntämisedellytyksiä ja siten päätösten ennakoitavuus lisääntyy. Vakuutettujen kannalta muutokset vaikuttavat toimeentuloa turvaavasti ja kuntoutuksen aikaisten eri tilanteiden välillä siirtymistä selkeyttävästi. Toimeenpanijan näkökulmasta ehdotuksilla selkeytetään toimeenpanoa.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) ammatillisen kuntoutuksen vastuunjakoa koskeva muutosehdotus

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kelan ammatillisen kuntoutuksen sisältöä koskevaa säännöstä (Kelan kuntoutuslain 6.2 §) siten, että Kansaneläkelaitoksella ei olisi velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos asiakkaalla on työeläkelaitoksen voimassa oleva ennakkopäätös oikeudesta työeläkekuntoutukseen. Kela kannattaa muutosehdotusta, joka selkiyttää tilannetta vakuutettujen kannalta. Ammatillisen kuntoutuksen tarpeessa olevien henkilöiden oh-

jautuminen heti alussa oikean järjestäjätahon palveluiden piiriin mahdollistaa kuntoutuspalveluiden nykyistä aikaisemman käynnistämisen. Selkeä säännös myös yhdenmukaistaa toimeenpanoa ja parantaa hakijoiden yhdenvertaista kohtelua.

Ystävällisesti

Milla Kaitola

etuuspäällikkö